

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 643/09

בפני : כבוד הנשיאה ד' ביניש
כבוד השופטת ע' ארבל
כבוד השופט ח' מלצר

העותרת : התאחדות כתבי החוץ בישראל

נגד

המשיבים : 1. אלוף פיקוד הדרום
2. שר הפנים
3. שר הביטחון

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה : כ"ט בטבת התשס"ט (25.01.2009)

בשם העותרת : עו"ד גלעד שר ; עו"ד נעמי ווסטפריד

בשם המשיבים : עו"ד הילה גורני

פסק-דין

הנשיאה ד' ביניש:

העותרת, התאחדות כתבי החוץ בישראל, עתרה לבית המשפט כנגד מניעת כניסתם של כתבי חוץ לאזור רצועת עזה לצורך סיקור עיתונאי, וביקשה שנורה על כניסתם בכל עת שמעברי הגבול לרצועה פתוחים. בתגובתה לעתירה הודיעה המדינה, כפי שיפורט להלן, כי אין כיום עוד מניעה לכניסתם של כתבים זרים לרצועת עזה, ולפיכך לשיטתה התייתרה העתירה. העותרת מצידה ביקשה ליתן תוקף להצהרה בפסק דין שיצא מלפנינו, וזאת על רקע השתלשלות האירועים הקשורים לכניסת עיתונאי החוץ לרצועה בתקופת הלחימה ואף לפנייה במהלך ההסלמה שקדמה לה, בחודש נובמבר 2008.

ב-24.11.2008 הגישה העותרת עתירה בבקשה לקבלת סעד דומה בבג"ץ 1190/08 (להלן: העתירה הראשונה). הדיון בעתירה הראשונה התקיים ביום 31.12.2008 לאחר שכבר החל המבצע הצבאי ברצועה ומאליו מוכן שבתקופה זו כבר השתנו הנסיבות ששררו בעת הגשת העתירה. בעת הדיון בעתירה, הצענו למשיבים לבחון אפשרות כניסתם של מספר כתבי חוץ בשיטה של "פול" שיעבור במעברים אם וכאשר יהיו פתוחים. המשיבים השיבו לבית המשפט כי החליטו לאפשר כניסת מספר מוגבל ומצומצם של כתבי חוץ וכי הם יתירו כניסה מרוכזת של שמונה עיתונאים זרים במרוכז, במתכונת האמורה של "פול", וזאת כאשר מעבר ארז יהיה פתוח; להסכמת המדינה נוספו תנאים שונים שאינם רלוונטיים לעתירה שלפנינו.

בתשובתם לעתירה הראשונה הדגישו המשיבים כי "הנוהל המפורט לעיל כפוף לכל שינוי מהותי בנסיבות, כגון שינוי במידת הסיכון, וכן כפוף לכל נסיבה אחרת, אשר עשויה להשפיע על האיזון הראוי בין השיקולים השונים הצריכים לעניין".

העותרת ביקשה היתר למספר רב יותר של כתבים, אך נוכח המצב הביטחוני דחינו את בקשתה וראינו בנוהל שגובש והוצע על ידי המשיבים מענה, ולו חלקי, לעתירתם. כפי שקבענו בפסק דיננו בעתירה הראשונה, סברנו כי בשים לב למצב הלחימה ששרר באזור עזה הנוהל שהוצע על ידי המדינה מבטא איזון שאינו חורג ממתחם הסבירות הנתון למשיבים, בין החשש ל"סיכון חיי אדם כתוצאה מפתיחת המעברים בין הרצועה לבין ישראל, זכויותיהם של העיתונאים שהעותרת מייצגת אותם, לדווח על המתרחש ברצועת עזה והאינטרס הציבורי בקיומו של דיווח עיתונאי על המתרחש ברצועה דווקא בעת הזו".

על השתלשלות העובדות שאירעה לאחר מכן ועל ההצדקה למצב שנוצר לאחר פסק דיננו בעתירה הראשונה חלוקים הצדדים לפנינו. כפי שהתברר, למחרת ההסדר שגובש בפסק דיננו החל השלב הקרקעי של המבצע והמשיבים ראו בכך שינוי נסיבות מהותי, אשר בגינו לא ניתן לאפשר כניסה חופשית של עיתונאים לרצועה, בהתאם לנוהל שקיבלו על עצמם. הכתבים הזרים לא היו מעוניינים בכניסה בליווי הכוחות בלבד, אלא ביקשו כניסה לסיקור עיתונאי חופשי, וזו אף לא היתה חלק מההסדר שהתגבש. לפיכך, למעשה מיום כניסת הכוחות הקרקעיים של צה"ל לרצועת עזה לא נתאפשרה כניסת העיתונאים הזרים לרצועה בהתאם לנוהל.

העותרת ראתה במצב שנוצר הפרת ההסדר שנקבע על דעת המשיבים ואושר בפסק דין. לטענתה, גם כאשר הסתיימו פעולות הלחימה, וגם כאשר פג תוקפו של נימוק המניעה הביטחונית לכניסה, לא אושרה כניסת כתבי החוץ לרצועה; לשאלה אם היתה הפרה של ההסדר הקודם אין תשובה חד-משמעית. נוטים אנו לומר שלא היתה הפרה, בשל העובדה, שלכאורה חל שינוי נסיבות עם כניסת הכוחות לשלב הקרקעי של המבצע. שאלת ההפרה היא מורכבת וכיוון שלא עלתה בפנינו בזמן אמת, אנו פטורים מלהכריע בה; מה גם שהתשובה לה, כאמור, אינה חד-משמעית בשים לב למורכבות המצב ששרר עם התפתחות הלחימה. מכל מקום, העותרת הגישה את העתירה הנוכחית (להלן: העתירה השנייה) ביום 20.1.2009 וביקשה כי נורה למשיבים לאפשר כניסתם של עיתונאי חוץ העובדים בישראל לרצועת עזה וחזרתם במעבר ארז, ולמצער כניסתם של עיתונאי חוץ שהינם אזרחים זרים, בעת שמעברי הגבול לרצועה פתוחים.

ביום 23.1.2009 נתקבלה תגובת המדינה בכתב לטענות העותרת, וביום 25.1.2009 קיימנו דיון ושמענו את עמדותיהם העדכניות של הצדדים.

בהודעה שהוגשה לנו מטעם המדינה נאמר:

"עם זאת, כאמור, החל מהיום, 23.1.09, וככל שהמצב הביטחוני בגבול הרצועה לא ישתנה, צפוי מעבר ארז לשוב לפעילות סדירה, כמתכונת בה פעל טרם התגברות המתיחות בגבול הרצועה, שהחלה בתחילת חודש נובמבר 2008.

לפיכך, החל ממועד זה, צפויה להתאפשר כניסה של עיתונאים זרים לרצועה, באופן בו התאפשרה עובר לנובמבר 2008.

...

בנסיבות אלה, ככל שמספר העיתונאים אשר יבקשו להיכנס לרצועה בכל יום (ובאופן נגזר מכך, מספר העיתונאים שיבקשו לצאת ממנה בכל יום) יעלה באופן משמעותי על מספר העיתונאים שעברו במעבר ארז קודם לנובמבר 2008, באופן אשר יפגע בצרכים ההומניטריים והאחרים אשר יש ליתן להם מענה במעבר (אשר חלקם אף התגברו משמעותית בתקופה זו) ייתכן ותהיה הגבלה מסויימת על מספר העיתונאים שיורשו להיכנס בכל יום. הגבלה כזו, אם תקבע, תהיה נגזרת של יכולת הקליטה של המעבר והצרכים השונים לשמם הוא פועל".

הנה כי כן, המדינה התחייבה בבית המשפט כי ככל שמעבר העיתונאים במעבר ארז לא יעלה באופן משמעותי על המספר שהיה מקובל עובר לנובמבר 2008, ואם מספר הבקשות הרב לא יגרום לכך שהמעבר יפגע בצרכים ההומניטריים שלשם הוא פועל, לא יוגבל מספר העיתונאים שיורשה להיכנס לרצועת עזה; המדינה הדגישה עוד, כי ההסכמה נתונה לעיתונאים שהם אזרחים זרים העובדים בישראל כעיתונאי חוץ, ולא לעיתונאים שהינם אזרחי מדינת ישראל גם אם בידם אזרחות זרה נוספת.

בדיון לפנינו ציינה באת-כוח המדינה, עוה"ד הילה גורני, כי מעברם החופשי של העיתונאים כבר החל ביום 23.1.2009 וכבר באותו יום עברו למעלה מ-100 עיתונאים, וכי גם היום אין מגבלה על מספר העיתונאים העוברים.

נוכח ההבהרות שניתנו והצהרת המדינה בפנינו, איננו רואים ליתן צו-על-תנאי כמבוקש, ואנו מורים כי ההסדר שהמדינה הודיעה על הפעלתו יעמוד בתוקפו, אלא אם ישתנה באופן מהותי ומשמעותי המצב באופן שיחייב את סגירת מעבר ארז מטעמי ביטחון, ואנו מניחים כי מדובר בנסיבות קיצוניות של סיכונים קונקרטיים.

ניתן היום, כ"ט טבת, תשס"ט (25.01.09).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ה נ ש י א ה